

A nők a főiskolákon.

Írta: WLASSICS GYULA

E lapok nevében nálam járt hölgyeknek megtisztelő felhívására készséggel foglalkozom e lapok hasábjain is a nők egyetemi kérdésével, amiről már a nyilvánosság előtt jeleztem álláspontomat, és így valószínűleg csak ismétlésekbe bocsátkozom.

Teszem ezt annál inkább, mert ha nem felelnék meg a felhívásnak, azt gondolhatnák, hogy engem Szilágyi Géza urnák e lapokban »szomorú jubileum« címmel megjelent cikke tart vissza, melyben ha néhány enyhítő körülményt fel is hozza a cikkíró úr a nőkkel húsz évvel ezelőtt elkövetett igazságtalanság »kieszelői és elkövetői« mellett mégis a »bűnös«-t mondja ki az én fejemre is azért, hogy egyszerre nem nyitottam meg a nők számára az egyetemen minden fakultást.

Én nyugodtan tűröm a kritikát, mert tudom, hogy amit felelősségem érzetében és a reform sikerének biztosítása érdekében megtehettem, meg is tettem. Szilágyi úr csak gondolatot, eszmét, abszolút igazságot hangoztat. Az eszmék, az abszolút igazságok a gondolatok könnyen röpködhetnek, de a gyakorlati kormányfőfinak dolgokkal kell foglalkoznia kemény, nehéz dolgokkal. Hart stossen sich die Dinge. Nekem az akkor uralkodó és még ma is széles körököt átható ellenző felfogással is kellett számolnom. Mérlegelnem kellett, mi az a maximum, amit akkor elérhetek, és amit nagyobb visszatetszés vagy zavar nélkül megvalósíthatok. A döntő tényezők hangulatából megállapíthattam, hogy ha a reform sikerét biztosítani kívánom, akkor egyszerre sokat nem akarhatok, mert akkor semmit sem érek el. A távolabb kitzűzött cél elérését kockáztatja az, — aki akár nagyobbszabású politikai akár társadalmi reform terén az »étappe politikáról« lemond. A negyedszázad előtti állapotaink olyanok voltak midőn a reform sikerét csak annak az igazságtalanságnak előtérbe állításával lehetett biztosítani, hogy a magyar állam a nőket elvileg zárta ki „az úgynevezett tudományos pályákról. Ennek az igazságtalanságnak tarthatatlanságát sokan elismerték. Ennek a megszüntetésére sokan nyújtották is felém a segítő kezét, kiket a teljes egyenlősítés egyenesen a reform ellenzői közé taszított volna. Ellenben a reform tábora szólított sokat megfontolásra, hogy a női nemnek elvi szigorral való elzárása a tudományos kenyérkereseti pálya nagyrésztől egyike azoknak a nagy társadalmi igazságtalanságoknak és méltánytalanságoknak, melyek a polgáriasultságnak dicsőségére sohasem szolgálnak.

Ennek az igazságtalanságnak a megszüntetését eleven erővel hirdetem. Hirdetem annál is inkább, mert maga a kérdés már régebben foglalkoztatta a magyar társadalmat is. Tudományos körök és a legtöbb művelt állam kormánya sem zárkózott el a reform-eszmék felkarolásától. A létért való küzdelem megnehezülése feltűnő volt már a nők társadalmi helyzetében. Sokunkat aggodalom fogott el, mi lesz a nő helyzete, ha azok maradnak a nő kereseti módjai, melyeket a régebbi társadalmi felfogás a nők számára mostohán kijelölt. Ezért minden oldalú-megfontolás után gyors cselekvésre határoztam el magamat. Alig voltam néhány hónapig miniszter és felelősségem tudatában cselekedtem. Nemcsak a »szűk udvarra nyíló lelkek« de széles látókörű államférfiak és tudósok közül is sokan elleneztek reformomat. A családi élet megrontásának veszélyét hangsúlyozták. Én tisztában voltam azzal, hogy a tudományos pályákra való bocsátás nem akadályozza a nő családias hivatásának betöltését sem, inkább fokozza a női erényeket és a közérkölciség megővését. A tudás, a műveltség csak mélyíti a nő belátási képességét, finomítja a tapintatot, a családi élet igényeinek okos mérlegelését. A gyermekek nevelésének színvonala pedig csak emelkedik. Tisztában voltam azzal is, hogy a reform jótékonyan fog hatni még a családalapításra is, mert sok nő szerzett kenyérkereseti diplomájával hathatósabb segélyére lehet férjének az élet küzdelmeiben, mint mikor a szűkkeblű társadalmi felfogás mereven megfosztotta annak lehetőségétől is. Tisztában voltam azzal is, hogy a magyar nők tehetség, akaraterő, szorgalom tekintetében nem állanak hátrább a művelt külföld női mögött. Tisztában voltam azzal is, hogy egyelőre csak az intézmény szokatlansága röpíti széjjel azokat a mérgező megjegyzéseket, hogy a nőknek a férfiakkal együttléte az egyetemi tanulmányok alatt erkölcsi és tanügyi szempontból nagyon káros következményű lesz.

Mikor ezeket mind átgondoltam: akkor cselekedtem, de éreztem, tudtam, hogy ez a cselekvés mint első lépés csak akkor nem zaklatja fel a társadalom vezető körét, ha ennek az első cselekvésnek célját abban a világitásban állítom be, hogy a kiválóbb értelmi erővel és a tudományos kereseti pályákra hajlammal bíró nők előtt né legyen elzárva az oly tudományos pálya, hol az emberiségnek hasznos szolgálatot tehetnek és maguknak biztos tiszteletes létfenntartást biztosíthatnak. Legyen vége legalább a selektio korlátai között annak a nagy társadalmi igazságtalanságnak, hogy a nők a magyar állam területén elvileg zárattak ki a tudományos kenyérkereseti pályákról. Ez a beállítás, ez a jelszó biztosította a döntő tényezők pártolását. Ha ennél tovább megyek: úgy az illetékes körök hangulatából meg volt állapítható, hogy a reform elmarad. De magam is abban a hitben éltem, hogy e nagy szociális reform egyszerre meg nem valósítható. Ezért a felelősséget sem tudtam volna vállalni.

Ellenben át voltam hatva annak tudatától, hogy a szerzendő tapasztalatok fogják a jövő fejlődés irányát biztosan kijelölni. A közvéleményt a tapasztalat tényei könnyebben alakítják át, könnyebben szabadul a képzelte veszélyek és a régi előítéletek káprázatából. Míg nem rendelkezünk tapasztalati tényekkel, addig fölényben vannak a kerékkötők, kiknek kiszínezett veszély rajzai a valóság hatásával riasztják el a megszokottság köteléke között mozgó közhangulatot.

Ma már az élet tapasztalatai különösen a najgy világháború forgataga sok régi kifogást elnémított. És magam is az elsők között állok, kik az eddig fennálló szabályok revisióját sürgetik. Sőt a megállást a visszaesszel egyenlőnek tartom. En csak az első lépést tettem meg, következnie kell a többi okosan és bölcsen megfontolt lépésnek, kijelentem azonban most is, hogy a továbbfejlesztésben ismét az »étappe« politikának vagyok híve. A napokban járt nálam egy női küldöttség és a fiúk és leányok közötti tanulmányi egyenlőtlenséget több pontba foglalták. Ezeket úgy, amiként nekem átadták, szó szerint közlöm.

1. Nők a műegyetemre és a tudományegyetem jogi fakultására, valamint gazdasági főiskoláinkra és az állatorvosi főiskolára nem iratkozhatnak be még rendkívüli hallgatói minőségben sem.

2. Nők a Keleti Kereskedelmi Akadémián rendes hallgatók nem lehetnek.

3. A Tudomány Egyetem bölcsészeti és orvosi fakultására nők csak külön miniszteri engedély alapján vehetők fel. Rendes hallgatók csak azok a nők lehetnek, akik jeles érettségi bizonyítvánnyal rendelkeznek: jól vagy egyszerűen érettek csak rendkívüli hallgatókul vehetők fel, ami anyagi hátrányokkal is jár, mert tandíjmentességben rendkívüli hallgatók nem részesülhetnek. Amely nőnek 3-nál több hármasa van érettségi bizonyítványában, az egyáltalában nem iratkozhat be soha az egyetemre még rendkívüli minőségben sem.

4. A nők előtt még azok a tanári pályák sincsenek nyitva, amelyek tantárgyait a műegyetemen adják elő. A képzőművészeti főiskolán is különbség van rajztanár és rajztanárnő között, amennyiben a rajztanárnőket a kézimunkatanítónői oklevél megszerzésére is kötelezik.

5. A »Fegyelmi Szabályzat« 3. §-a szerint: »a beiktatás ugyanazon időben csak egy tanulmányi karra érvényes, de a beiktatott hallgatónak Jogában áll bármely más karbeli előadásokat is hallgatni«, — de csak abban az esetben, ha a hallgató férfi, mert nőhallgatók a jogn és műegyetemen nemcsak diplomát nem szerezhetnek, hanem semmiféle előadást nem hallgathatnak.

6. Rendkívüli hallgatók lehetnek bármely fakultáson mindazok a férfiak, »akik 16. életévüket betöltötték és oly szellemi képzettséggel bírnak, mely az általuk választandó előadások sikeres hallgatásának feltétele.« (Fegyelmi Szabályzat, 26. §.) Eszerint kereskedelmi iskolai érettségit tett fiúk lehetnek egyetemi hallgatók, ugyanezen képzettséggel bíró leányok nem. Ennek akkor volt értelme, amikor nők még nem tehettek felsőkereskedelmi iskolai érettségit, ma azonban már több női felsőkereskedelmi iskola is van. (A fővárosban a Mester-utcai közs. női felsőkereskedelmi.)

7. A tudományegyetem bölcsészeti fakultásával kapcsolatos Kereskedelmi Tanárképző intézetbe rendes hallgatókul felvesznek minden kereskedelmi vagy gimnásiumi érettségivel bíró férfit, ellenben nőktől gimnásiumi érettségi bizonyítványt kívánnak meg.

Semmi kétség, hogy ezek között több oly egyenlőtlenség van, mely azonnal megszüntethető, sőt megszüntetendő. Nem kétlem, hogy az egyetemi körök jó akarattal fogják revisió alá venni az egyenlőtlenség kérdését. A vallás- és közoktatásügyi miniszterről tudom, hogy nem zárkózik el a nagy társadalmi reform továbbbi kiépítése elől, de azt szerves kapcsolatba kívánja hozni a középiskolák reformjával. Valószínűleg a felsorolt pontok között találni fog a miniszter úr (olyanokat,

amelyek a tervezett »junctim« nélkül is megvalósíthatók.

Nézetem szerint senki sem térhet ki a reform továbbbi kiépítése elől. A csaknem negyedszázadi tapasztalat, melyet éles világításba helyez a mai megrendítő nagy háború, a tények erejével követeli a reform megfontolt okos fejlesztését. Azoknak figyelmébe, akiket a reform fejlesztéséért vagy megakasztásáért a felelősség terhel ajánlom annak a megfontolását, hogy beteljesedett-e csak egy is azokból a nagy veszedelmekből, melyeket a reformtól idegenkedők oly ijesztő rémlátással a tervezett reformhoz fűztek. Ellenkezőleg történt. Az egyetemre járó nők buzgó és eredményes tanulása és azok a helyek, melyeket az egyetemet végzett leányaink a magyar társadalomban elfoglalnak, a legfényesebb bizonyítékok a rémlátók ellen. A reform továbbfejlesztésének irányát melegen pártolom.